

نظر شهید صدر درباره حرکت علمی جدید امام (ره) / نقطه عطفی که 50 ساله شد

بعد از اینکه جزوه درس اول امام را خدمت شهید صدر رساندیم، آن را مطالعه کردند و در درس همان روز نزدیک به نیم ساعت راجع به درس ولایت فقیه امام بحث کردند ..

بعد از اینکه جزوه درس اول امام را خدمت شهید صدر رساندیم، آن را مطالعه کردند و در درس همان روز نزدیک به نیم ساعت راجع به درس ولایت فقیه امام بحث کردند و فرمودند: این اول بار است در تاریخ شیعه که یک مرجعی در حد ایشان بحث ولایت فقیه را با تشکیل حکومت اسلامی گره زده است. به گزارش خبرنگار اندیشه خبرگزاری فارس، بهمن ماه سال ۴۸ در نجف اتفاق بزرگی رقم خورد. شاید به جرأت بتوان ۱۳ جلسه درس خارج فقه ولایت فقیه توسط حضرت امام (ع) را یک نقطه عطف در تاریخ فقه و فقاهاست به شمار آورد.

پنجاهمین سالگرد تدریس ولایت فقیه امام (ره)

ولایت فقیه که تا قبل از این به عنوان یک فرع فقهی در ذیل مسأله شروط متعاقدين (طرفین معامله) مطرح می شد و عملاً در حاشیه دانش فقه قرار داشت، به عنوان یک اصل فقهی متری که فلسفه عملی همه احکام است، توسط ایشان مطرح شد.

ولایت فقیه در این منظر دیگر نه صرفاً یک مسأله فقهی بلکه به عنوان یک طرح عملی برای تحقق همه دین مطرح می شد. طرحی که دقیقاً تمام هیمنه دستگاه طاغوت را نشانه رفته بود.

تعبیری را حضرت امام (ره) در کتاب بیع خود که به زبان عربی چاپ شده و بحث ولایت فقیه هم در آن مطرح شده است دارند که بسیار قابل توجه است.

ایشان در توصیف جایگاه حکومت در اسلام این طور می فرمایند: «الإسلام هو الحكومة بشؤونها، والأحكام قوانین الإسلام، و هی شأن من شؤونها، بل الأحكام مطلوبات بالعرض، و أمور آلیّة لإجرائها و بسط العدالة». (کتاب البیع ج ۲ ص ۶۳۳)

نقطه عطف انقلاب اسلامی

دقت شود که اسلام را دارای حکومت نمی دانند، به آن صورت که بسیاری از اندیشمندان اسلامی ما قائلند، بلکه اسلام را چیزی جز حکومت نمی دانند. اسلام هویتی جزء حکومت و تحقق احکام الهی در روی زمین ندارد. تمام قوانین فقهی در خدمت تحقق این هدف نهایی باید قرار گیرند.

لذا ایشان بر خلاف تقریر رسمی که از ولایت فقیه و حکم حاکم وجود دارد و حکم حاکم را حکم ثانوی و تابع ضرورت می دانند، حکومت را یک حکم اولی می دانند: «حکومت، که شعبه اولی از ولایت مطلقه رسول الله (ص) است، یکی از احکام اولیه اسلام است و مقدم بر تمام احکام فرعی، حتی نماز و روزه و حج است». (صحیفه امام ج ۲۰ ص ۴۵۲)

از سوی دیگر در تاریخ مبارزات نهضت انقلاب اسلامی، این مقطع حقیقتاً یک نقطه عطف است و سطح مبارزه علیه رژیم پهلوی را بسیار عمیق تر می کند.

حضرت امام (ره) با ارائه این دروس، هدف نهضت را مشخص کردند و نشان دادند که دیگر به صرف اصلاحات خرد یا کلان در چارچوب همان نظام، اکتفا نمی کنند.

نظر شهید صدر درباره حرکت علمی جدید امام خمینی (ره)

لذا چه در داخل عراق و چه در ایران به تعبیر مرحوم آیت الله سیدمحمود شاهرودی «مثل توپ صدا کرد». وی در توضیح این حرکت علمی جدید، خاطره ای شنیدنی از آیت الله شهید سیدمحمد باقر صدر نقل می کنند: «بعد از اینکه جزوه درس اول امام را خدمت شهید صدر رساندیم، آن را مطالعه کردند و در درس همان روز نزدیک به نیم ساعت راجع به

درس ولایت فقیه امام بحث کردند و فرمودند این اول بار است در تاریخ شیعه که یک مرجعی در حد ایشان بحث ولایت فقیه را با تشکیل حکومت اسلامی گره زده و از این منظر بحث را مطرح می کنند. بحثی کاملاً اجتهادی و با حفظ ضوابط فقهی نجف یک چیز بی نظیری بود. در ادامه هم شهید صدر بر شاگردانشان حضور در جلسات حضرت امام و مطالعه درس ایشان را یک ضرورت دانستند». (مصاحبه با مرکز اسناد انقلاب اسلامی)

به همین جهت هم بود که در داخل ایران هم میان مبارزان و جوانان انقلابی به سرعت این کتاب جای خود را باز کرد و این کتاب به رایج ترین کتاب در دست دانشجویان و عموم مردم تبدیل شد و در اوج شهرت و قوت علمی کسانی مثل شهید مطهری و مرحوم شریعتی و آیت الله نوری همدانی که از سخنرانان مشهور حسینیّه ارشاد بودند، امام خمینی (ره) و بحث مرفقی حکومت اسلامی به بحث اول کشور تبدیل شود. (خاطرات آیت الله سیدحسین موسوی تبریزی ص ۱۸۱)

از سوی دیگر هم ترس و واهمه رژیم و ساواک از فراگیری این کتاب به وضوح روشن بود. این کتاب همچون دیگر آثار امام خمینی در رژیم شاه در صدر لیست کتب ممنوعه قرار داشت و چه بسیار بودند کسانی که به جرم چاپ و تکثیر این کتاب و حتی به جرم همراه داشتن و یا مطالعه این اثر به زندان افتاده و زیر شکنجه قرار می گرفتند.